

శ్రీవర్ర చెన్నారెడ్డి ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల

పలమనేరు, చిత్తూరు జిల్లా

భావోపేణ ప్రత్యేక సంచిక

Journal of Literary, Culture & Language Studies

Vol.19 Issue. 08 Spl.Edition - August 2022 - ISSN No.2456-4702

ICSSR Sponsored Two Day National Seminar

“Role and Inspiration of Telugu Poetry and Poets in Attaining Indian Independence”

ఐసియన్యన్ఆర్ రెండు రోజుల జాతీయ సదస్సు

“స్వాతంత్ర్య సాధనలో తెలుగు సాహిత్యం, కవుల పాత్ర”

18 & 19 ఆగస్టు, 2022

నిర్వహణ

డా॥ ఇ. వాసు

తెలుగు శాఖ

శ్రీవర్ర చెన్నారెడ్డి ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, పలమనేరు, చిత్తూరు జిల్లా

స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో మహిళల పాత్ర - పరిశీలన

డా॥ సీతా విజయలు రెడ్డి, ప్రిన్సిపాల్, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, కార్వేటినగరం - 517 582. చరవాణి : 94400 79121.

డా॥ వెంకటేశన్ పూజారి, తెలుగు అధ్యాపకులు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, కార్వేటినగరం - 517 582. చరవాణి : 94940 65510.

పరిచయం : స్వాతంత్ర భారతావనిలో 75 వసంతాల వజ్రోత్సవ వేళ స్వాతంత్ర సమరయోధుల గురించి తెలుసుకునే ముందు మన మహిళా స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల గురించి తెలుసుకోవడం ఎంతైనా అవసరం. శారీరకంగా కాక మానసికపరంగా చూసినప్పుడు స్త్రీలే శక్తిమంతులని మహాత్మా గాంధీగారి అభిప్రాయం. 'నేను' స్త్రీ పక్షపాతినని మీరనుకున్నా నాకభ్యంతరంలేదుగానీ, మీరే స్వీయ పరిశీలన చేసి చూడండి. స్త్రీనైనా పురుషుడినైనా స్త్రీయే కనాలి. అలాకాక స్త్రీలను స్త్రీలు కనండి, పురుషులను పురుషులు కంటామని చెప్పడానికి వీలు లేదు కదా! ఇప్పుడు కొన్ని పదప్రయోగాలు చూద్దాం. ప్రకృతీ పురుషులు, స్త్రీ పురుషులు, తల్లిదండ్రులు వీటన్నిటిలో స్త్రీవాచకమే ముందు. అర్ధనారీశ్వర పదప్రయోగంలో కూడా 'నారీ' ముందు తరువాతే ఈశ్వరుడు. పలుకే పార్వతి. పలుకులోని అర్థమే పరమేశ్వరుడు. ధ్రువీకరణకు క్రింది శ్లోకాన్ని చూద్దాం.

“వాగర్థావివ సంపుక్తౌ వాగర్థ ప్రతిపత్తయే ।
జగతః పితరౌ వందే పార్వతీ పరమేశ్వరౌ ॥”

ఈ శ్లోకం అనాదికాలము నుంచి పెళ్లి పత్రికలలో శీర్షికగా ఉండడం భారతీయ సాంప్రదాయంగా తెలుస్తోంది. ఇందులో ప్రకృతీ పురుషులే పార్వతీ పరమేశ్వరులనీ, దంపతులు ఇరువురూ ఏకాభిప్రాయంతో జీవించాలని చెబుతూ తల్లి (స్త్రీ) ప్రధానపాత్రగా వేదప్రామాణికం. ప్రకృతి లేకుంటే ప్రపంచానికి ఉనికి లేదు - అమ్మ లేకుంటే జన్మే లేదు. ఈ కారణాల చేత 75 వసంతాల వజ్రోత్సవ వేళ స్వాతంత్ర భారత పోరాటంలో కదనరంగంలో కదం తొక్కిన కొంతమంది మహిళల గురించి సంక్షిప్తంగా తెలుసుకుందామా!

స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో మహిళలు

♦ వీరనారి రూపాన్ని లక్ష్యిణి : పాఠశాల స్థాయి పాఠాలలో మనలోని ఉత్సాహాన్ని ఉరకలేత్తించిన మహిళ రూపాన్ని లక్ష్యిణి. ఈమె పేరు వింటేనే ఇప్పటికీ మన శరీరము రోమాంచిత పులకాంకితమవుతుంది. స్వాతంత్ర సమరంలో బ్రిటీష్ సేనలతో పోరాడిన వీర నారీమణులలో ముఖ్యంగా తెలుసుకోదగిన మహిళ రూపాన్ని లక్ష్యిణి. ఈమెకు చిన్న వయస్సులోనే గంగాధరరావుతో వివాహం జరిగిందని, కొంతకాలానికే భర్త మరణించినా, చంటి బిడ్డను వీపున కట్టుకుని ఈమె కదనరంగంలో కదం తొక్కిన విషయం నాటి ఉపాధ్యాయులు చెప్పిన వైనం నేటికీ కళ్ళముందు కదలాడుతున్నట్లున్నది.

♦ సరోజినీ నాయుడు : భారతదేశ స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో వినిపించే మరో వీరనారీమణి సరోజినీ నాయుడు. స్వాతంత్ర్య సమరయోధురాలు, కవయిత్రి. అఖిల భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ మహాసభలకు తొలి మహిళా గవర్నర్. 1879 ఫిబ్రవరి 13న హైదరాబాద్ లో బెంగాలీ బ్రాహ్మణ కుటుంబంలో ఆమె జన్మించారు. భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ఆమె పాత్ర మరువలేనిది. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలోనూ ఆమె చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఈమెకు భారతకోకిల అనే బిరుదు కూడా ఉంది. ఆమెను నైటింగేల్ ఆఫ్ ఇండియా అని పిలుస్తారు. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడిన అత్యంత ప్రభావవంతమైన ప్రముఖ మహిళా స్వాతంత్ర్య సమరయోధులలో ఆమె ఒకరు. స్వాతంత్ర కవయిత్రి, కార్యకర్త. శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో ఆమె చాలా ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది. దాని కోసం ఆమె జైలు శిక్షను కూడా అనుభవించింది. ఆమె అనేక నగరాలకు వెళ్లి మహిళా సాధికారత, సామాజిక సంక్షేమం మరియు స్వేచ్ఛ యొక్క ప్రాముఖ్యత గురించి ఉపన్యాసాలు ఇచ్చింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షురాలిగా మారిన రెండవ మహిళ ఈమె. 1949లో గుండెపోటుతో మరణించినప్పటికీ, భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ఆమె చేసిన కృషి ఎప్పటికీ గుర్తుండిపోతుంది.

♦ బేగం హజ్రత్ మహల్ : బేగం హజ్రత్ మహల్ భారతదేశంలోని అత్యంత ప్రసిద్ధ మహిళా స్వాతంత్ర్య సమరయోధులలో ఒకరు. 1857లో తిరుగుబాటు ప్రారంభమైనప్పుడు బ్రిటీష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా పోరాడటానికి వారి గొంతులను పెంచడానికి

ప్రభుత్వ డిగ్రీ & పిజి కళాశాల, పుత్తూరు, తిరుపతి జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్

గ్రామీణ ప్రజలను ఒప్పించిన మొదటి స్వాతంత్ర్య సమరయోధులలో ఆమె ఒకరు. ఆమె తన కుమారుడిని ఔద్ రాజుగా ప్రకటించి లక్ష్నో నియంత్రణను చేపట్టింది. ఇది అంత తేలికైన యుద్ధం కాదు, బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం లక్ష్నో నియంత్రణను రాజు నుండి స్వాధీనం చేసుకుంది.

❖ **కిత్తూరు రాణి చెన్నమ్మ :** భారతదేశ స్వాతంత్ర్యంలో ఒక ప్రముఖ వ్యక్తి. ఆమె పేరు మనలో చాలామందికి తెలియదు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడిన కొద్దిమంది భారతీయ పాలకులలో ఆమె ఒకరు. తన కొడుకు, ధర్మ మరణించిన తరువాత ఆమె తన రాజ్య బాధ్యతను స్వీకరించవలసి వచ్చింది. ఆమె బ్రిటీష్ వారికి వ్యతిరేకంగా పోరాడి తన రాజ్యాన్ని కాపాడుకోవడానికి ప్రయత్నించింది. ఆమె సైన్యానికి నాయకత్వం వహించి యుద్ధరంగంలో ధైర్యంగా పోరాడింది. దురదృష్టవశాత్తు కిత్తూరు రాణి చెన్నమ్మ యుద్ధభూమిలో మరణించింది. ఆమె ధైర్యసాహసాల వెలుగు ఇప్పటికీ దేశంలో ప్రసిద్ధి చెందింది. ఆమె కర్ణాటకలో ధైర్యవంతురాలిగా గుర్తుండిపోతుంది.

❖ **అరుణా అసఫ్ అలీ :** ఉప్పు సత్యాగ్రహంలో అరుణా అసఫ్ అలీ ప్రధాన పాత్ర పోషించారు. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా జరిగిన ఉప్పు సత్యాగ్రహంలో ఆమె పాల్గొనడం వల్ల జైలు శిక్ష కూడా అనుభవించారు. ఆమె జైలు నుండి విడుదలైనప్పుడు, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించింది. ఇది భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో మహిళలు ఎంత నిర్భయంగా ఉన్నారో చూపిస్తుంది. తీహార్ జైలులో ఉన్న రాజకీయ ఖైదీల హక్కుల కోసం కూడా ఆమె పోరాడారు. దీనికోసం ఆమె నిరాహార దీక్షను ప్రారంభించింది. ఇది ఖైదీల పరిస్థితులను మెరుగుపరిచేందుకు దారితీసింది. ఆమె ధైర్యవంతురాలైన మహిళ ఆమె బ్రాహ్మణు కులంలో పుటిలనా ముస్లిం వ్యక్తిని వివాహం చేసుకుంది.

❖ **సావిత్రీబాయి పూలే :** సావిత్రీబాయి పూలే భారతదేశంలో మొదటి మహిళా ఉపాధ్యాయురాలు. మొదటి భారతీయ బాలికల పాఠశాల స్థాపకురాలు. "మీరు అబ్బాయికి విద్యను అందిస్తే... మీరు ఒక వ్యక్తికి విద్యను అందిస్తారు, కానీ మీరు ఒక అమ్మాయిని చదివిస్తే, మీరు మొత్తం కుటుంబాన్ని చదివిస్తారు". ఈ కొన్ని మాటలు ఆమె అనుసరించిన భావజాలాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఆమె ప్రయాణంలో ఆమె ధర్మ జ్యోతిరావుపూలే ఆమెకు మద్దతుగా నిలిచారు. సమాజంలో మహిళాసాధికారత గురించి ప్రజలకు అవగాహన కల్పించారు. ఆమె సమాజంలోని బాలికలకు విద్యను అందించాలని నిశ్చయించుకున్నారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆమె సాహసోపేతమైన సాహిత్యరచనలకు ప్రసిద్ధిచెందింది. ఈ భావనను ప్రారంభించి, విద్య సహాయంతో ఒక అమ్మాయి నిజమైన శక్తిని తెలియజేసినందుకు క్రెడిట్ అంతా సావిత్రీబాయి పూలేకే చెందుతుంది.

❖ **ఉషా మెహతా :** ఉషా మెహతా భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో పాల్గొన్న అతి పిన్న వయస్కులలో ఒకరు. గాంధీ భావజాలం ఉషపై చాలా ప్రభావం చూపింది. ఆమె ఐదు సంవత్సరాల వయస్సులో గాంధీని కలుసుకున్నారు. 'సైమన్ గో బ్యాక్' నిరసనలో పాల్గొన్నప్పుడు ఆమెకు కేవలం ఎనిమిదేళ్ళు. ఆమె తండ్రి బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం క్రింద పని చేస్తున్న న్యాయమూర్తి. అతను గాంధీకి వ్యతిరేకంగా ఆమెను ఒప్పించడానికి ప్రయత్నించాడు. ఆమె తండ్రి బ్రిటీష్ ప్రభుత్వ ఉద్యోగి గనుక ఈ స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో కుటుంబసంబంధాలు దెబ్బతిన్నప్పటికీ ఆమె ధైర్యంగా పోరాడాలని నిర్ణయించుకుంది. చదువు మానేసిన తర్వాత స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి పూర్తిగా అంకితమైంది. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా రేడియో ఛానెళ్లను నడిపినందుకు ఆమెకు జైలుశిక్ష కూడా పడింది.

❖ **బికాజీ కామా :** బికాజీ కామా భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధులలో ఒకరు. ఆమెను మేడమ్ కామా అని కూడా పిలిచేవారు. స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో ఆమె భారతీయపౌరుల మనస్సులలో మహిళా సమానత్వం మరియు మహిళా సాధికారత యొక్క బీజాలను నాటారు. భారత స్వాతంత్ర్య పోరాట చరిత్రను స్థాపించిన మార్గదర్శకుల్లో ఆమె ఒకరు. ఆమె పార్సీ కుటుంబానికి చెందినది. ఆమె తండ్రి సొరాబ్జీ ప్రాంజీ పటేల్ పార్సీ కమ్యూనిటీ నభ్యుడు. చాలామంది అనాథ బాలికలకు కూడా ఆమె సహాయం చేసింది. జాతీయ ఉద్యమాల్లోనూ ఆమె కీలకపాత్ర పోషించారు.

❖ **లక్ష్మీ సహగల్ :** లక్ష్మీ సహగల్ సుభాష్ చంద్రబోస్ వలన ప్రభావితమై ప్రేరణ పొందింది. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ఆమె మహోన్నతమైన వ్యక్తి. ఆమె సుభాష్ చంద్రబోస్ ను తన రోల్ మోడల్ గా నమ్మింది. ఇండియన్ నేషనల్ ఆర్మీలో క్రియాశీలక సభ్యురాలుగా మారిన ధైర్యవంతురాలైన యువతి. ఆమె ఏకైక ఆశయం భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం. ఆమె స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో ఒక ప్రత్యేకమైన మహిళా విభాగాన్ని సృష్టించి, దానికి రూస్సీరాణి రెజిమెంట్ అని పేరు పెట్టింది. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా జరిగిన అన్ని ఉద్యమాలలో ఆమె పాల్గొన్నారు. అన్ని విధాలుగా పోరాడి చరిత్ర సృష్టించారు.

❖ **సుచేతా కృపలానీ :** స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో చురుకైన పాత్ర పోషించిన మరో మహిళ సుచేతా కృపలానీ. స్వాతంత్ర్య సమరయోధురాలు, మహిళా రాజకీయవేత్త, ఉత్తరప్రదేశ్ కు మొదటి మహిళా ముఖ్యమంత్రి. సుచేతా కృపలానీ హర్యానాలోని అంబాలాలో ఓ బెంగాలీ కుటుంబంలో జన్మించారు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కార్యకలాపాల్లో సుచేతా చురుకుగా పాల్గొనేవారు. క్విట్ ఇండియాలోనూ సుచేతా కృపలానీ చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఆ తర్వాత మహాత్మా గాంధీతోనూ సన్నిహితంగా పనిచేశారు.

❖ **అనిబిసెంట్ :** కాంగ్రెస్ మొదటి మహిళా అధ్యక్షురాలు అనిబిసెంట్ ఐరిష్ మహిళ. థియోసాఫికల్ సొసైటీ ఆఫ్ ఇండియాకు నాయకురాలు. ఆమె భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ మొదటి మహిళా అధ్యక్షురాలిగా పనిచేశారు. 1906లో ఇండియన్ హోమ్ రూల్ లీగ్ ను ఆమె స్థాపించారు. ఆ సమయంలోనే భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. అంతేకాకుండా రాష్ట్రాలకు అధికారం కట్టబెట్టే క్రమంలో స్థానిక సంస్థానాలనుండి ఎదురైన సవాళ్లను కూడా మహిళలు సమర్థవంతంగా ఎదుర్కొన్నారు.

❖ **కస్తూర్బా గాంధీ :** భారత స్వాతంత్ర్యపోరాట చరిత్రలో చెరగని పేరు. ఆమె జాతిపిత మోహన్ దాస్ కరంచంద్ గాంధీ భార్య అని మనందరికీ తెలుసు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికి గాంధీ చేసిన కృషి గురించి మనందరికీ తెలుసు కానీ కస్తూర్బా గాంధీ గురించి అంతగా తెలియదు. ప్రముఖమహిళా స్వాతంత్ర్య సమరయోధురాలిగా ఆమెచాలా ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించారు. ఆమె రాజకీయ కార్యకర్త కూడా, పౌరహక్కుల కోసం తన గొంతును పెంచింది. తన భర్తలాగే స్వాతంత్ర్య సమరయోధులందరితోనూ సన్నిహితంగా, సమానంగా పనిచేసింది. ఆమె గాంధీ దక్షిణాఫ్రికా పర్యటన సందర్భంగా డర్బన్ లోని ఫీనిక్స్ సెటిల్ మెంట్ లో చురుకైన సభ్యురాలిగా మారింది. ఇండిగో ప్లాంటర్స్ ఉద్యమం సమయంలో, పరిశుభ్రత, ఆరోగ్యం, క్రమశిక్షణ, చదవడం, రాయడం వంటి వాటిపై ప్రజలకు అవగాహన కల్పించడంలో ఆమె సహాయపడింది. తెలంగాణలో నిజాం నిరంకుశ పాలనకు వ్యతిరేకంగా ఎంతోమంది మహిళలు పోరాటం చేసిన సందర్భాలుకూడా ఉన్నాయి.

ముగింపు : వీరంతా స్వీయ క్రమశిక్షణతో బాధ్యతాయుతంగా వ్యవహరించిన మహిళలు. నా దేశము నుండి నేను ఏమి పొందాలి? అని వీరు ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. నా దేశానికి నేను ఏమి ఇవ్వగలను అని పరితపించినట్లు ఈ వ్యాసం ద్వారా మనకు తెలుస్తున్నది. 75వ స్వాతంత్ర్య వజ్రోత్సవ సందర్భంగా భారత స్వాతంత్ర్యం కోసం ప్రాణాలర్పించిన వీర నారీమణులందరికీ జోహార్లు. వీరిని ఆదర్శంగా తీసుకుని ఇదే ఆలోచనలతో ప్రతిఒక్కరూ సరైన అవగాహనతో, స్వీయ క్రమశిక్షణతో బాధ్యతాయుతంగా స్వధర్మాన్ని ఆచరించినాడే మనకు నిజమైన స్వాతంత్ర్యం వచ్చినట్లు భావించాలి.

ఆధార గ్రంథాలు :

1. రఘువంశం - కాళిదాసు
2. మంగల్ పాండే చలనచిత్రం
3. 8వ తరగతి హిందీ పాఠ్యపుస్తకం
4. సత్యశోధన - మహాత్మాగాంధీ
5. అంతర్జాల సమాచారం.

